

Samisk kultur i barnehagen

**På hvilken måte kan samisk kultur synliggjøres i barnehagen?
En kvalitativ studie med utgangspunkt i tre ulike barnehager i
Midt-Norge.**

Sigrid Feragen Romundstad

[Kandidatnummer: 11]

**Bacheloroppgave - Profesjonalitet i kulturelt mangfold
[BMBAC3900]**

Trondheim, april 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne
Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av
barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning
ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Goahtueanan - Mitt land

*Goahtueanan, báze dearvan
Vázzinbálgat leat dál baskun
Vuostemielain, losses lávkkiin
guođđit ferten šaddanbáikkiid
Liegga linis eatnigielas
amas sánit dahket saji*

*Farvel mitt land
Stiene har blitt smale
Motvillig med tunge steg
tvinges jeg til å forlate hjemmet
I mitt milde varme moders mål
har fremmede ord slått rot*

(Utsi & Utsi, 1980, s. 86-87).

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	4
1.1 VALG AV TEMA	4
2.0 TEORI	6
2.1 RAMMEPLANEN	6
2.2 FORNORSKNINGEN AV SAMENE	7
2.3 ETNOPOLITISKE BEVEGELSER - SAMISKE RETTIGHETER	7
2.4 EKSOTIFISERING	8
2.5 SAMISK KULTURKUNNSKAP	9
2.6 KULTURBEGREPET	10
2.7 TILNÆRMINGER TIL MANGFOLD	10
3.0 METODE	12
3.1 KVALITATIV METODE - INTERVJU	12
3.2 UTVALG AV INFORMANTER	13
3.3 PLANLEGGING AV INTERVJU	13
3.4 GJENNOMFØRING AV INTERVJU	14
3.5 METODEKRITIKK	15
3.6 FORSKNINGSETIKK	15
3.7 BEARBEIDING AV DATAMATERIALET	16
4.0 ANALYSE AV FUNN OG DRØFTING	17
4.1 FUNN 1 - Markering av samisk uke	17
4.2 FUNN 2 - Samiske barn i barnegruppa	19
4.3 FUNN 3 - Ønsket praksis	21
4.4 OPPSUMMERENDE REFLEKSJONER - Hvordan synliggjøres samisk kultur?	23
5.0 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE TANKER	25
6.0 LITTERATURLISTE	27
7.0 VEDLEGG	29
7.1 INFORMASJONS- OG SAMTYKKESKJEMA	29
7.2 INTERVJUGUIDE	32

1.0 INNLEDNING

1.1 VALG AV TEMA

Når jeg skulle velge tema for bacheloroppgaven så bestemte jeg meg tidlig for at jeg ønsket å skrive om samisk kultur. Jeg er oppvokst i et sørsamisk område og har fra tidlig av fått et innblikk i samisk kultur, språk og tradisjoner, både gjennom barnehage, skole og i sosiale relasjoner. Etter snart tre år på linja barnehagelærer med vekt på flerkulturell forståelse så har jeg gjort meg flere erfaringer knyttet til arbeid med samisk kultur, både i praksis og i undervisningssammenheng. Her ønsker jeg å trekke inn en praksisfortelling som jeg mener beskriver viktigheten av at alle barn i barnehagen får kjennskap til samisk kultur og språk, og at for mange barn er samisk kultur ukjent.

En ettermiddag i praksis hadde barna dansestund i garderoben. Jeg satte på Blime-sangen, og barna danset og jublet av iver da dette var en populær sang for barna i barnehagen. Når de begynte å synge ble de overrasket og tittet bort på meg. Jeg hadde satt på Blime-sangen på samisk, og dette språket var ukjent for dem. Etterhvert begynte de å danse og prøvde å herme etter teksten på samisk.

I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det i et eget avsnitt om samiske barns rettigheter knyttet til samiske barnehager, men gjelder også for samiske barn som går i barnehager utenfor samiske distrikt. I tillegg står det også beskrevet i rammeplanen at alle barn generelt skal vite at samer er Norges urbefolkning, samt at de skal få kjennskap til samisk kultur. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 57). Barnehagen er en samfunnsinstitusjon, og har dermed et ansvar når det kommer til å formidle og styrke både samisk kultur og språk. I følge Sand står det presisert i rammeplanen at samiske barn skal få muligheten til å bevare språket og kulturen sin, samtidig som at barn i norske barnehager også skal få muligheten til å bli kjent med det samiske mangfoldet. (Sand, 2020, s. 39-40). I denne studien ønsker jeg å gå nærmere inn på hvordan barnehagene kan arbeide med samisk som tema og hvordan man kan synliggjøre samisk kultur.

Etter å ha arbeidet med dette temaet i en lengre periode, har jeg fått mer kjennskap til samenes historie og bakgrunn, og en større forståelse for hvorfor det er viktig å synliggjøre samisk kultur, språk og tradisjoner i barnehagen. Gjennom en lang periode skulle samisk kultur glemmes bort, og alt av samiske språk og tradisjoner skulle byttes ut med det staten

mente var norsk. Det er mange år siden fornorskningspolitikken ble ført, og idag er det et økt fokus på mangfoldet i samfunnet vårt. Selv om samfunnet i dag er opptatt av å respektere og synliggjøre likheter og ulikheter, så finnes det fortsatt fordommer, diskriminering og rasisme i Norge. Jeg har undret meg om disse ettervirkningene av fornorskningprosessen enda påvirker hvordan vi fremstiller og synliggjør samisk kultur i dag, både i barnehagen, skolen og i samfunnet generelt. Dette er noe jeg håper at funnene fra intervjuene jeg har gjennomført, kan gi svar på.

Bergsland og Jæger presiserer at studentens bacheloroppgave skal være relevant knyttet til studentene selv, men også for barnehagefeltet. (Bergsland & Jæger, 2018, s. 54). Med utgangspunkt i tematikken samisk kultur i barnehagen, mener jeg det kan sees på som et aktuelt tema i dagens barnehage. Vi er i dag opptatt av det flerkulturelle og mangfoldige Norge, og samisk kultur sin plass i samfunnet er relevant for barnehagen som institusjon. En bakgrunn for valg av dette temaet er at jeg ofte opplever at mennesker snakker om samisk kultur som noe spennende og eksotisk, eller at samisk kultur er noe de synliggjør på 6.februar, og de koftene som blir vist frem de er så fine. Derfor mener jeg det er viktig å belyse hvordan og hvorfor man synliggjør samisk kultur i barnehagen, samt også fordi at for mange barn er dette helt ukjent og fremmed.

I denne studien vil jeg belyse hvorfor det er viktig å arbeide med samisk kultur i barnehagen, og gjennom å intervju tre informanter fra tre ulike barnehager i Midt-Norge, ønsker jeg å vise til både muligheter og utfordringer i arbeidet med samisk. Samtidig vil historiske hendelser som fornorskningperioden og utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget belyses, og jeg ønsker å se på den utviklingen som har skjedd, fra en urgammel tradisjonskultur til en nyere og moderne kulturskaping. Med et økt fokus på mangfold og kultur i barnehagen, ønsker jeg å skape bevissthet og forståelse for hvordan personalet i barnehagen kan arbeide med å synliggjøre samisk kultur for og med barn. Dermed endte jeg opp med problemstillingen: På hvilken måte kan samisk kultur synliggjøres i barnehagen? Målet med denne problemstillingen er å få et innblikk i hvordan den fremtidige barnehagelæreren skal arbeide med samisk i barnehagen. Der vi er i dag, så handler det om å gjenreise en kultur som har vært utsatt for diskriminering, fordommer og skam, og i det flerkulturelle samfunnet vi lever i, så vil det å anerkjenne ulikheter og forskjeller, samt synliggjøre mangfold være viktig.

2.0 TEORI

I denne delen av oppgaven skal jeg vise til ulike teorier, samt forklare flere begrep som jeg mener er relevant for denne bacheloroppgaven. Her vil jeg også trekke inn ulike historiske hendelser som har påvirket både samisk kultur, språk og identitet, men også hvordan man ser på og fremstiller samisk kultur i dag. Dette mener jeg er sentralt med tanke på at samer lever annerledes i dag, og ved å trekke frem forskjeller fra før og nå kan det være med å belyse hvordan man synliggjør samisk kultur i barnehagen i dag. Jeg har tatt utgangspunkt i Bente Fønnebø, Anne Lise Johnsen-Swart og Unni Jernbergs *Samiske stemmer i barnehagen*, samt også trukket frem rammeplanen og annen relevant pensumlitteratur.

2.1 RAMMEPLANEN

Nutti peker på at samiske barnehager og avdelinger har et større fokus på det samiske innholdet og språket, samt samiske barns rettigheter (Nutti, 2021, s. 28). Med tanke på mine informanter, så er en av disse fra en samisk avdeling der de har flere samiske barn, mens de to andre informantene har ingen samiske barn i barnegruppa. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver i kapittel 3, barnehagens formål og innhold står det presisert for samiske barnehager at:

“Samiske barnehager skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid. Barnehagen skal bidra til at barna kan bli kjent med mangfoldet i egen og andres kultur, og at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet”
(Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 24).

I kapittel 9, barnehagens fagområder, under fagområdet nærmiljø og samfunn presiseres det at alle barn skal gjøres kjent med at samene er Norges urbefolkning, samt at de skal få kjennskap til samisk kultur, levesett, og mattradisjoner (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 57). Selv om samiske barnehager har et eget avsnitt i rammeplanen, så skal også barn i norske barnehager få kjennskap til det samiske mangfoldet, og Storjord, Hætta og Eira peker på viktighetene av at både samiske og norske barn skal tilegne seg kunnskap om samisk kultur, men på ulike premisser (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 105).

2.2 FORNORSKNINGEN AV SAMENE

Ifølge Johnsen-Swart kan fornorskningen ses på som et historisk fenomen som har preget hvordan vi i dag ser på samisk kultur, men også hvordan samer selv ser på seg selv og sin kultur (Johnsen-Swart, 2021, s. 38). På starten av 1800-tallet gikk Norge inn i en periode der man hadde et stort ønske om å bli en egen stat, og etterhvert vokste det frem sterke nasjonalistiske ideer. Johnsen-Swart beskriver at den viktigste årsaken til at fornorskningen av samene fikk en så sterk fremvekst, er grunnet den norske nasjonalismen (Johnsen-Swart, 2021, s. 41). Denne assimileringspolitikken som den norske stat førte, varte i om lag 100 år, og det har ført til at flere samer har mistet sin tilknytning til sin egen kultur og språk.

Fornorskningen besto i å lære samiske barn norsk, samtidig som at det i følge Sand skulle skapes negative holdninger til samisk språk og kultur, og at samiske barn skulle føle på en skam knyttet til det å være samisk (Sand, 2020, s. 63).

Tiden med assimileringspolitikken er over, men ifølge Bientie så finnes det fortsatt fordommer, fremmedfrykt og diskriminering knyttet til samer og samisk kultur nå i dag (Bientie, 2021, s. 161). For mange ble det å være same forbundet med skam og uvitenhet, og fornorskningen har ført med seg tanker og holdninger knyttet til samer og samisk kultur, som har hatt en påvirkning på hvordan man fremstiller og ser på samisk kultur, tradisjoner og språk. Som ettervirkning av fornorskningen som samene ble utsatt for, så har det ført med en kulturell smerte, som i følge Johnsen-Swart har gitt mindreverdige holdninger og forestillinger om det å være same (Johnsen-Swart, 2021, s. 62-63). Siden fornorskingsprosessen har hatt en så stor innvirkning på kulturen og den samiske befolkningen, tradisjonene og ikke minst språket, så har de samiske rettighetene som etterhvert vokste frem, fått større plass i samfunnet. Den fornorskningen som ble ført, kan ha mye å si for hvordan vi i dag velger å synliggjøre og fremstille samisk kultur i barnehagen, og dette mener jeg er viktig at personalet i barnehagen vet noe om.

2.3 ETNOPOLITISKE BEVEGELSER - SAMISKE RETTIGHETER

Sand beskriver etnopolitiske bevegelser som nettopp politiske bevegelser som tar for seg etniske spørsmål (Sand, 2020, s. 66). Fra ca. 1970-årene til 1990-årene utviklet det seg en stor politisk konflikt i det samiske samfunnet, kjent som utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget. Alta-saken ble, i følge Johnsen-Swart et tydelig vendepunkt for

samiske rettigheter, og det medførte etterhvert til endringer ved at samene fikk egen samelov, Sameting, og samene ble mer anerkjent som urfolk (Johnsen-Swart, 2021, s. 53-54). Det skjedde en endring i holdninger, og den politiske bevegelsen gjorde at det samiske miljøet endret seg. Dette har betydning for hvordan det samiske mangfoldet har utviklet seg frem til idag, og den har blitt mer modernisert enn tidligere. Samene har gjennom årene fått særlige rettigheter, og det har medført at bevissthet rundt samiske folks rettigheter har økt (Thoresen & Winje, 2017, s. 53). I dag så står det beskrevet i rammeplanen hvilke krav samiske barn i barnehagen har rett på, som er viktig med tanke på samiske barns rettigheter. Samtidig så fikk man i følge Sand en ny politisk bevissthet, og det som før var blitt betegnet som noe stigmatiserende var nå noe som ble anerkjent om det å være same (Sand, 2020, s. 66-67). I dag er den norske stat ifølge Sand forpliktet til å tilrettelegge for at samene sitt språk, kultur og levesett bevarer og utvikles, nettopp på grunn av samenenes urfolksstatus (Sand, 2020, s. 38).

2.4 EKSOTIFISERING

Ifølge Fønnebø, Johnsen-Swart og Jernberg så har barnehagene i Norge et viktig ansvar med tanke på å formidle om det samiske mangfoldet, dette for å bidra til å unngå eksotifisering og stigmatiserende holdninger (Fønnebø, Johnsen-Swart & Jernberg, 2021, s. 13). Mange barnehager i Norge markerer samefolkets dag, 6.februar, men i flere barnehager så blir ikke samisk som tema arbeidet med resten av året. Ifølge Bientie kan en av årsakene til dette være at det er mangel på bredere og dypere kunnskap om samisk kultur (Bientie, 2021, s. 163). Mange bruker 6.februar og tiden rundt til å formidle samisk kultur for barn, og synliggjøringen kan ofte være preget av kofte, samisk flagg, lavvo og rein. Bientie hevder at dette kan kalles for en minimumsløsning, og at en slik løsning for hele året kan gjøre at man bidrar til eksotifisering og stereotypiske holdninger og oppfatninger om samisk kultur (Bientie, 2021, s. 163). For mange barn kan det samiske mangfoldet være ukjent, noe de har svært lite kjennskap til, og ifølge Bientie vil markering av en dag ikke bidra til å skape et realistisk bilde av den samiske virkeligheten (2021, s. 163). En konsekvens av en slik markering kan føre til at man ser på samisk kultur som noe spennende og eksotisk, og at man ikke får en dypere forståelse eller kunnskap om alle perspektivene innenfor samiske kultur. Det å gi barna muligheter til å bli kjent med hele det samiske mangfoldet krever kanskje noe

mer enn synliggjøring av en dag eller uke, samtidig peker Bientie på at det kan være med å gi mer kunnskap og minske fordommer om samisk kultur (Bientie, 2021, s. 162).

2.5 SAMISK KULTURKUNNSKAP

Det er vanskelig å skulle definere hva samisk kultur er, da det finnes flere grupper, kulturer og identiteter innad i den samiske kulturen hvor språk, levesett og tradisjoner er forskjellige. Ofte kan samisk kultur bli assosiert med rein, kofte, lavvo, vidda, joik, noe som man kan beskrive som en tradisjonell og særegen side ved den samiske kulturen. Sand beskriver fire grupper innad i den samiske kulturen, flyttsamer, fastboende samer, sjøsamers, samt bysamer, der alle de fire forskjellige kulturene lever på ulikt vis (Sand, 2020, s. 40). Alle disse gruppene er noe som definerer samisk kultur, men bare en av disse driver med reindrift. Naturen er en sentral del av samisk kultur, og det å ha respekt for og utnytte naturressursene. Helander peker på at å bruke de samiske åtte årstidene i arbeidet i barnehagen kan gi et godt grunnlag for å arbeide med naturen og naturressurser (Helander, 2021, s. 184). Ifølge Sand har selvstendighet og individualisme også stått sterkt i det samiske miljøet, og det å kunne ta egne valg (Sand, 2020, s. 54). Nå i dag har det skjedd en nyere kulturskaping og kulturen har nok blitt mer modernisert enn før, og ikke alle samer er like knyttet til den ursamiske og den tradisjonelle siden ved kulturen.

Som i alle andre kulturer i samfunnet har samisk kultur utviklet seg, og er fortsatt under utvikling. I følge Storjord, Hætta og Eira er det i dag mange ulike måter å vise sin samiske identitet på (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 103). Innenfor samisk kultur finnes det flere kulturer knyttet til språk, levemåter og tradisjoner. Storjord, Hætta og Eira presiserer at det er viktig at de ansatte i barnehagen har kunnskap om et bredere perspektiv innenfor samisk kultur og identitet, da dette er viktig i arbeidet med å motvirke fordommer og stereotypiske holdninger. (2019, s. 103). Kunnskap og forståelse er viktige begrep knyttet til arbeid med samisk. Sand peker på at de som underviser i barnehagelærerutdanningen mangler kompetanse når det kommer til samiske barns rettigheter, samt at det trengs et større behov og plass for relevant pensumlitteratur knyttet til dette temaet (Sand, 2020, s. 39). I arbeidet med å synliggjøre samisk kultur i barnehagen, er det mange barnehager som markerer 6.februar, noe som er en fin start for videre arbeid med samisk som tema. I tillegg er språk en viktig faktor i arbeidet med samisk kultur. Storjord, Hætta og Eira beskriver flere måter man

kan bruke i arbeidet med samisk for å skape forståelse, kjennskap til og anerkjennelse overfor samisk språk og kultur, blant annet bruk av samiske eventyr, fortellinger, sanger, regler (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 104). Dette kan være med å gi kulturkunnskap, samt også bidra til respekt og innblikk i samisk kultur som en helhet.

2.6 KULTURBEGREPET

Det kan være viktig at man har en forståelse for kulturbegrepet med tanke på tematikken i denne oppgaven. Larsen og Slåtten beskriver kultur slik:

Kultur handler om den virkelighetsoppfatningen og de verdiene, normene, skikkene og tradisjonene som er mer eller mindre felles innenfor et samfunn, som vi har lært, og som gjør at vi kan kommunisere og samhandle. Kultur vedlikeholdes og endres av menneskene som deler kulturen (Larsen & Slåtten, 2019, s. 20).

Hvis man ser på utviklingen hos samiske kulturer, så kan man si at det har skjedd en kulturell frisetting, som i følge Larsen og Slåtten handler om at de tradisjonene som har vært viktige for kulturen, kanskje ikke er like førende nå som før. (Larsen & Slåtten, 2019, s. 123). Med dette menes det at individer i kulturen ikke er like bundet til skikker og tradisjoner, men det er mer åpent og friere til å ta egne valg. Det er forskjeller knyttet til en same som lever av reindrift og en bysame som lever i Oslo.

2.7 TILNÆRMINGER TIL MANGFOLD

Thoresen og Winje beskriver mangfoldsbegrepet knyttet til at man vektlegger forskjellighet (Thoresen & Winje, 2017, s. 55). Mangfold kan gi både muligheter og utfordringer, synliggjøring av mangfold er en viktig faktor i arbeidet i barnehagen. Ifølge Thoresen og Winje så kan mangfold ses på som et normativt begrep, at man ønsker å respektere ulikheter og verdsette forskjeller (Thoresen & Winje, 2017, s. 56). Å synliggjøre samisk kultur i barnehagen er et viktig arbeid, men Ifølge Spernes og Hatlem så er det ikke bare de store merkedagene som skal synliggjøres, men det er også viktig å synliggjøre mangfoldet i det daglige arbeidet (Spernes & Hatlem, 2017, s. 225).

Hvis språklig og kulturelt mangfold er en del av pedagogikken og innholdet i barnehagen, så har man ifølge Gjervan, Andersen og Bleka en ressursorientert tilnærming til mangfold (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 68-69). Noe som vil si at man ser på det flerkulturelle som en ressurs. Det flerkulturelle/mangfoldet synliggjøres eller markeres ikke bare ved høytider eller merkedager, men det er en naturlig og integrert del av hverdagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 70). Dette er en tilnærming som kan være med å forebygge diskriminering, rasisme, samt at innholdet i barnehagen preges av det språklige mangfoldet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 71). Samtidig kan det oppstå utfordringer knyttet til å arbeide med mangfold, at det kan bli sett på som et problem. Gjervan, Andersen og Bleka beskriver en problemorientert tilnærming til mangfold, der man ikke tar høyde for barnas språklige og kulturelle bakgrunn (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 65). Dette kan være en utfordring knyttet til synliggjøring av samisk kultur i barnehagen, at man ikke har nok kompetanse når det gjelder det språklige.

3.0 METODE

Vitenskapelige metoder beskrives som ulike fremgangsmåter eller teknikker, der målet er å gi svar på forskningsspørsmål, altså få frem kunnskap og informasjon (Bergsland & Jæger, 2018, s. 66). Når man skal samle inn data og materiale til forskning så finnes det to typer metoder, kvalitativ metode og kvantitativ metode. Til min forskning har jeg valgt å bruke kvalitativ metode. I følge Bergsland og Jæger så har den kvalitative metoden et bredere spekter av måter man kan innsamle data på, og noen eksempler på dette er observasjon, intervju, samtaler og dokumentanalyse (Bergsland & Jæger, 2018, s. 67).

3.1 KVALITATIV METODE - INTERVJU

Med utgangspunkt i min problemstilling, fant jeg det hensiktsmessig å skulle bruke kvalitativ metode for å samle inn data til min oppgave. Den kvalitative metoden jeg har valgt å bruke for innsamling av data, er intervju.

Som problemstillingen min presiserer så har jeg tatt utgangspunkt i tre ulike barnehager i Midt-Norge, og dermed ønsket jeg å intervju tre pedagogiske ledere. Grunnen til dette var fordi jeg ønsket å få et innblikk i hvordan de arbeider med det samiske i barnehagen, samt få høre personalets egne erfaringer og refleksjoner knyttet til muligheter og utfordringer i deres arbeide med dette temaet. Her vil jeg trekke inn eksistens, der ordet eksistens ifølge Carson og Birkeland handler om menneskers egne opplevelser av virkeligheten (Carson & Birkeland, 2019, s. 142). Ved å bruke intervju som innsamlingsmetode, prøver jeg å hente frem informasjon om hvordan akkurat disse tre utvalgte informantene arbeider med samisk i deres barnehage, og at deres refleksjoner og erfaringer skal gi meg et utvalg av hvordan man kan arbeide med dette temaet. Det er ikke en fasit på hvordan man skal arbeide med dette, men ved å få deres erfaringer fra deres hverdag og virkelighet, kan jeg få innsikt i hvorfor disse tre arbeider slik som de gjør. Dette er trolig noe som kan gjenspeiles i andre pedagogers arbeid, og som gir meg et grunnlag å diskutere synliggjøring av sider ved den samiske kulturen i barnehagen.

Bergsland og Jæger beskriver at den kvalitative forskningen baserer seg på det de kaller subjektive opplevelser, og at en kvalitativ tilnærming går mer i dybden enn kvantitativ metode (Bergsland & Jæger, 2018, s. 66-67). Jeg mener derfor at ved å bruke en kvalitativ tilnærming ved å intervju ansatte i tre ulike barnehager, så får jeg et godt innblikk i hvordan et utvalg av ansatte i barnehagen i dag arbeider for å synliggjøre samisk kultur. Samtidig

mener jeg det har gitt relevante funn for mitt forskningsprosjekt, med tanke på deres opplevde erfaringer og hvordan man arbeider i praksis.

3.2 UTVALG AV INFORMANTER

Mitt utvalg av informanter har gitt meg flere relevante funn i intervjuene. Jeg tok utgangspunkt i å intervju tre pedagogiske ledere, men underveis i prosessen måtte jeg endre litt på planen min. I den ene barnehagen var det kun styrer for barnehagen som ønsket å stille til intervju, slik at da ble det to pedagogiske ledere og en styrer som ble mine informanter. En av informantene jobber i en samisk avdeling med flere samiske barn, mens de to andre, der den ene informanten er styrer for den barnehagen, jobber i barnehager uten samiske barn. Grunnen til at jeg velger å bruke personalet, pedagogiske ledere og styrer, som informanter for mitt prosjekt er fordi jeg ønsker å finne ut hva personalet planlegger etter og hvordan de arbeider med samisk i sin barnehage. På den måten kan jeg få innblikk i både muligheter og utfordringer knyttet til dette området, og det kan gi meg funn som er relevante for min problemstilling. Dermed tenker jeg at disse informantene er et aktuelt utvalg for innsamlingen av datamaterialet.

3.3 PLANLEGGING AV INTERVJU

Før jeg tok kontakt med de utvalgte informantene, utarbeidet jeg en intervjuguide med flere sentrale spørsmål knyttet opp mot min problemstilling. Jeg sendte intervjuguiden til en av mine veiledere, og etter tilbakemelding fra veileder ble det gjort noen endringer på spørsmålene. Hovedspørsmålet i intervjuguiden var hvordan barnehagen synliggjør samisk kultur. I tillegg hadde jeg formulert noen underspørsmål og andre relevante spørsmål som skulle hjelpe meg å belyse den tematikken jeg har valgt for denne studien.

Det er de gode spørsmålene som er åpne spørsmål og som gir rom for refleksjon (Bergsland & Jæger, 2018, s. 72). Når jeg utformet spørsmålene brukte jeg spørreord som hvordan og hva, noe som kan være med å unngå ja og nei svar, og jeg prøvde på den måten å legge til rette for informantenes egne refleksjoner og kunnskaper rundt spørsmålene.

I god tid før intervjuene, sendte jeg ut en e-post til mine informanter hvor jeg spurte om de ønsket å stille til intervju. Jeg ga de all informasjon om prosjektet gjennom et informasjons- og samtykkeskjema, samt intervjuguiden jeg hadde utarbeidet på forhånd.

I forkant av forberedelsene til intervjuene og ved utformingen av problemstillingen, har jeg brukt tid på å finne litteratur og prøvd å tilegne meg litt kunnskap om dette temaet jeg har valgt. I følge Dalen er dette en viktig prosess i forarbeidet, men presiserer også at man må være åpen og fleksibel i møte med informantene (Dalen, 2019, s. 25). Jeg hadde en idé om hvordan jeg ville møte informantene og det de måtte formidle i intervjuet, men var også innstilt på å holde meg nøytral og ikke låse meg fast, da problemstillingen og oppgavens retning kunne endre seg senere i prosessen ut i fra de funnene jeg satt igjen med.

3.4 GJENNOMFØRING AV INTERVJU

I følge Dalen skilles det gjerne mellom to intervjutyper, åpne og strukturerte intervjuer (Dalen, 2019, s. 26). Den typen jeg tok i bruk var semistrukturerte intervjuer, som innebærer at man har laget en intervjuguide og utarbeidet spørsmål for intervjuet på forhånd, men at denne danner et grunnlag der det åpnes for justeringer under selve intervjuet. Med tanke på at vi lever i en pandemi, ble det mest naturlig for både meg og informantene og ta intervjuene over zoom. Under intervjuene noterte jeg fortløpende, og rett etter hvert intervju gikk jeg over notatene og bearbeidet dem.

Dalen beskriver kvalitative intervjuer som en situasjon der informantenes opplevelser og erfaringer er i fokus, og kan derfor ikke ses på som en dialog (Dalen, 2019, s. 32). For å samle inn materialet intervjuet jeg to pedagogiske ledere og én styrer i tre ulike barnehager i Midt-Norge. Ifølge Bergsland og Jæger så vil aktiv lytting være avgjørende for kvaliteten på intervjuet (Bergsland & Jæger, 2018, s. 72). Da jeg måtte notere underveis i intervjuet, prøvde jeg å bruke ansiktsuttrykk og kroppsspråk for å bekrefte det informantene fortalte, samt gi kommentarer og stille oppfølgingsspørsmål. Dette fordi jeg ønsket å vise at jeg lyttet til det de fortalte, samt bekrefte at jeg har forstått det de prøvde å formidle. Samtidig har jeg aldri gjennomført slike intervjuer før, og merket at jeg befant meg i en ny og uvant situasjon. Dalen presiserer at evnen til å lytte og å vise interesse for det informantene forteller er viktig i en intervjusituasjon (Dalen, 2019, s. 32). Ettersom dette er et tema jeg har stor interesse for, så føler jeg at jeg fikk vist at jeg anerkjente informantenes refleksjoner og meninger om

temaet. Dette viste jeg ved å stille oppfølgingsspørsmål og å gi respons, både gjennom kommentarer, blikkontakt og kroppsspråk.

3.5 METODEKRITIKK

Det er viktig å være kritisk til egen metode og se de begrensningene man har i en oppgave som dette, når det kommer til innsamling av datamaterialet. Denne bacheloroppgaven er i grunn et ganske lite forskningsprosjekt, og de funnene som er presentert i denne oppgaven er fra tre utvalgte informanter. Bergsland og Jæger beskriver reliabilitet, som handler om troverdighet (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Det handler om hvordan datamaterialet er bearbeidet og tolket, samt om min forskning er utført på en troverdig måte. Det er viktig å være grundig når det gjelder det datamaterialet jeg har fått, og bevisst på egen rolle som forsker når datamaterialet skal analyseres, samt kunne begrunne de valgene som er tatt. Jæger og Bergsland beskriver også begrepet validitet, som går ut ifra at de funnene jeg har har er bekreftbare knyttet til problemstillingen (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80-81). Noe som betyr at det materialet jeg har fått, er gyldig eller kan bekreftes i informantene sin barnehage, men funnene trenger ikke å være de samme eller gyldige i alle andre barnehager rundt i Midt-Norge. Noen av funnene jeg har fått bekrefter noe av den teorien jeg har lest, både i artikler på nett og i pensumlitteraturen, og jeg ser derfor en sammenheng og en relevans mellom de aktuelle funnene, problemstillingen og teori.

3.6 FORSKNINGSETIKK

I et forskningsprosjekt er det viktig å tenke på hvordan man behandler personopplysninger, og ifølge Bergsland og Jæger har forskeren et etisk ansvar som kan deles inn i tre prinsipper, informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2018, s. 84). Her vil jeg trekke inn informert samtykke, da det er viktig at informantene vet hva forskningsprosjektet går ut på, hva som kreves av dem, og at deltakelsen er frivillig. I forkant av intervjuene sendte jeg ut et informasjons- og samtykkeskjema til alle informantene, slik at de kunne få informasjon om hva mitt formål og mål for bachelorprosjektet var. Samtidig beskriver Bergsland og Jæger at konfidensialitet er viktig med tanke på at man ikke skal offentliggjøre sensitive eller personlige opplysninger om informantene eller barnehagen som deltar (Bergsland & Jæger, 2018, s. 85). I informasjons- og samtykkeskjema presiserte jeg at

alle opplysninger og data jeg får, samt informantenes identitet skulle anonymiseres. I tillegg skulle datamaterialet behandles konfidensielt ved at jeg noterte for hånd i alle intervju og at all data skulle bli slettet etter endt bacheloroppgave.

3.7 BEARBEIDING AV DATAMATERIALET

I etterkant av datainnsamlingen har jeg gått gjennom alt materialet og de mest relevante funnene har blitt strukturert inn i fire funn/kategorier. I forarbeidet har jeg skrevet ut alle de funnene jeg har fått, og markert de ulike funnene med fire forskjellige farger som skal skille de tre informantene. På den måten har jeg fått plukket ut de mest interessante funnene, og har lagd meg en oversikt for hva jeg skal trekke inn i analysen av funnene. Etterpå har jeg analysert og gjort egne tolkninger, samt knyttet det sammen med teori. Etter hvert funn har jeg drøftet disse ved bruk av funnene, relevant teori og en forskningsartikkel. Dalen beskriver tre måter å kode datamaterialet slik at man kan forstå det materialet man sitter igjen med, og i dette tilfellet har jeg valgt å bruke det som beskrives som åpen koding (Dalen, 2019, s. 63). De funnene jeg har valgt å trekke frem i denne oppgaven, er markering av samefolkets uke, altså at man kun arbeider med samisk kultur knyttet til 6.februar, det andre funnet er at man har samiske barn i barnegruppa, som gjør at man synliggjør samisk kultur gjennom hele året, og deretter det tredje funnet som tar for seg ønsket praksis, altså hva man ønsker å oppnå i arbeidet med samisk kultur. Til slutt har jeg det fjerde funnet, som er oppsummerende refleksjoner knyttet til hva de faktisk gjør for å synliggjøre samisk kultur i barnehagen. Jeg har delt de funnene jeg ønsker å trekke frem inn i fire kategorier, og vet dermed hvilken teori fra teorikapitlet jeg kan bruke for å diskutere og drøfte funnene, samt komme med egne tolkninger knyttet til informantenes uttalelser.

4.0 ANALYSE AV FUNN OG DRØFTING

I dette kapittelet i bacheloroppgaven skal jeg trekke frem de fire mest relevante funnene jeg har gjort i de tre gjennomførte intervjuene. Dette er de mest interessante funnene som jeg mener har stor relevans med tanke på problemstillingen - På hvilken måte kan samisk kultur synliggjøres i barnehagen? Funnene er strukturert etter fire kategorier der jeg viser til funn som flere av informantene hadde til felles, men jeg trekker også frem forskjeller i deres arbeid med samisk kultur i barnehagen. Jeg velger å kalle pedagogisk leder fra samisk avdeling for informant 1, informant 2 er styrer i barnehagen og informant 3 er pedagogisk leder.

4.1 FUNN 1 - Markering av samisk uke

Både informant 2 og 3 forteller at de ikke arbeider noe spesielt med samisk kultur utenom den samiske uken de har i forbindelse med 6.februar - samefolkets dag. I rammeplanen står det at alle barn skal få kjennskap til samisk kultur, og at det samiske perspektivet skal knyttes til hverdagslivet i barnehagen, tradisjoner og merkedager, som for eksempel samefolkets dag (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 57). Det at informant 2 og 3 markerer en hel uke fremfor en dag ser jeg på som en positiv utvikling, da begge informantene fortalte at de tidligere kun har markert den ene dagen. Ifølge Bientie så er det ikke nok å markere den ene dagen eller en uke knyttet til 6.februar, da det ikke gir barna en realistisk fremstilling av den samiske virkeligheten (Bientie, 2021, s. 163). Å synliggjøre samisk kultur en uke i løpet av hele barnehageåret gjør at det kan bli noe isolert, man skrapper i overflaten og det er ikke sikkert at barna blir kjent med hele det samiske mangfoldet på en så kort periode. Samtidig så begrunner informant 2 og 3 noe av årsaken til at de ikke arbeider med samisk kultur utenom den samiske uken, dette på grunn av at de ikke har noen samiske barn i barnehagen. De har derimot flere barn med tilhørighet til andre ulike nasjonaliteter, kulturer og religioner, og dermed er det like naturlig for dem å markere de andre barnas høytider og merkedager da det er deres nasjonalitet og kultur som er representert i barnehagen.

Begge informantene trekker frem flere elementer fra kulturen i sin markering, som jeg ser på som viktige elementer for at barna skal bli kjent med samisk kultur, språk og tradisjoner. Samtidig viser funnene at det er den tradisjonelle og særegne siden av samisk kultur som gjerne trekkes frem. Storjord, Hætta og Eira peker på at den særegne siden av samisk kultur

er viktig å vise, men at både samisk kultur og samisk identitet har utviklet seg og at det finnes flere sider ved den samiske kulturen (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 103). Informant 3 sier noe om den fremstillingen av samisk kultur som de formidler, og presiserer at de er bevisste på at de har en tradisjonell fremstilling av samisk kultur, med rein, lavvo og kofte, og at dette er noe de gjør for å få frem forskjeller. Dette er også noe som trekkes frem hos informant 2, da elementer som kofte, rein, lavvo og lasso virker å være en sentral del av deres markering. Språket er ikke det som vektlegges mest, men bruk av sanger og bøker som er på både norsk og samisk og telling, er noe som blir trekt frem.

I lys av de funnene som er gjort hos informant 2 og 3 knyttet til markering av samisk uke så står mangfoldsbegrepet sentralt. Informantene er bevisste når det kommer til å synliggjøre det mangfoldet som er representert i barnehagen, samtidig som at de ønsker å gi barna kjennskap til samisk kultur. Likevel så skjer dette kun en uke i løpet av hele året, og ifølge Bientie kan en slik løsning bidra til eksotifisering og stereotypiske oppfatninger om den samiske kulturen (Bientie, 2021, s. 163). Det er ikke sikkert at barna blir kjent med det samiske mangfoldet, og at samisk kultur kan bli noe som er spennende og eksotisk. På en annen side så har ikke disse informantene noen samiske barn i barnegruppa, og Storjord, Hætta og Eira peker på at samiske og norske barn skal tilegne seg kunnskap om samisk kultur, men på ulike premisser (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 105). For mange barn kan samisk kultur, språk og tradisjoner være noe ukjent, og det blir dermed viktig at man skaper muligheter og legger til rette for at man skaper nysgjerrighet og respektfulle holdninger overfor samisk kultur. Dette er i tråd med det Bientie sier, om at barnas muligheter til å bli kjent med det samiske mangfoldet kan bidra til engasjement og nysgjerrighet (Bientie, 2021, s. 162).

Både informant 2 og 3 virker å ha en ressursorientert tilnærming til mangfold, da de ønsker å synliggjøre barnas ulike kulturer som er representert i barnegruppa, samt også ved at de markerer ulike høytider og merkedager (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 71). Med tanke på arbeid med samisk språk så kan det virke som at det ikke vektlegges i like stor grad. Her vil jeg trekke inn problemorientert tilnærming til mangfold, da det kan oppstå utfordringer knyttet til å synliggjøre det samiske språket (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 65). Hvis personalet ikke har kompetanse når det kommer til å snakke samisk så kan det oppstå utfordringer når man skal formidle dette overfor barna. Likevel finnes det flere gode utvalg av bøker som er oversatt på både norsk og samisk, og dette er noe informant 2 forteller at de bruker.

Ifølge Spernes og Hatlem så er det ikke bare de store merkedagene som skal synliggjøres, men det er også viktig å synliggjøre mangfoldet i det daglige arbeidet (Spernes & Hatlem, 2017, s. 225). For å kunne synliggjøre det samiske språket, samt andre språk som er representert i barnehagen, så kan bruk av konkrete, digitale verktøy og ulike ressurser være gode virkemidler hvis personalet ikke er samiskspråklig selv. Bruk av plakater som representerer ord på ulike språk, flagg og bøker på ulike språk kan være gode virkemidler og ressurser for å gi barna kjennskap til språket. Storjord, Hætta & Eira peker på at uansett språklig bakgrunn så er det viktig at også det samiske språket styrkes, nettopp for å styrke en kultur som er truet (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 105).

Kanskje kan den samiske uken utvides enda mer hvis personalet har en større bevissthet og økt fokus rundt alle perspektivene ved samisk kultur, da det ikke er alle samer i dag som lever av reindrift. Ifølge Storjord, Hætta og Eira så er samiske fortellinger, eventyr og sanger viktig for å få kjennskap til det samiske språket, og det kan bidra til å skape nysgjerrighet og anerkjennelse overfor samisk kultur og språk (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 104). Først og fremst kan dette være med å skape en inngang til å synliggjøre samisk kultur gjennom hele året, og man kan gjøre det til en naturlig del av barnehagehverdagen ved å tilegne seg et bredere baklommerepertoar. Det vil si at man må skaffe seg et innblikk i ulike samiske eventyr, fortellinger og bøker, og at man alltid har et utvalg man kan bruke gjennom hele året i lesestunder eller samlingsstunder. På en slik måte kan det samiske språket få en større og mer naturlig plass i barnehagehverdagen.

4.2 FUNN 2 - Samiske barn i barnegruppa

Informant 1 jobber i en samisk avdeling hvor de har flere samiske barn, og forteller at det samiske er en del av deres barnehagehverdag, ved at de blant annet bruker eventyr, bøker, sanger, samlingsstunder, duodji, konkrete og legger stor vekt på naturen. I tillegg er årsplanen deres utarbeidet ut ifra de åtte samiske årstidene. De arbeider med samisk gjennom hele året og hele barnehagen får ta del i det samiske, noe som ifølge informant 1 fører til at de får et høyt kompetansenivå i barnehagen når det kommer til det samiske. Her vil jeg trekke inn ressursorientert tilnærming til mangfold, da det samiske mangfoldet er tydelig synliggjort i barnehagehverdagen, og ikke bare ved spesielle merkedager og høytider (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 70). Det er tydelig at samisk kultur, samisk språk og tradisjoner står sterkt i

deres praksis, og at synliggjøring av det samiske mangfoldet er en naturlig del i deres barnehagehverdag grunnet at de har flere samiske barn på avdelingen.

I mange år ble samer undertrykt, og det gikk hardt utover de samiske språkene og kulturen. I dag så ønsker man at samiske barn skal få utvikle sin doble kulturtilhørighet, og det er i samsvar med det som står i rammeplanen om at de flerspråklige barna skal støttes når det kommer til å utvikle sin samiskspråklige kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 24). Informant 1 forteller at de bruker samiske eventyr, bøker, sanger, leker, og at det henger ulike ressurser på veggene både på sørsamisk og nordsamisk. Ut ifra funnene hos informant 1 så ser man at språket er en viktig markør i deres arbeid, og at de tar i bruk det Høigård kaller for dynamisk språkarbeid (Høigård, 2019, s. 150). Eksempelvis i garderobesituasjoner så bruker de samiske ord og begrep, som gjør at de integrerer samisk språk inn i hverdagslige situasjoner.

For å drøfte funnene knyttet til informant 1 som har flere samiske barn i barnegruppa, vil jeg trekke frem hvor tydelig plass samisk kultur, tradisjoner og språk virker å ha i deres barnehagehverdagen. Funnene viser at de ikke kun markerer og synliggjør knyttet til merkedager som samefolkets dag, men at elementer fra samisk kultur, språk og tradisjoner synliggjøres daglig gjennom hele barnehageåret. Den ressursorienterte tilnærmingen til det samiske mangfoldet vises ved at det er en naturlig del av hverdagen og innholdet i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 70). Det vises blant annet i årsplanen at de arbeider ut ifra de åtte samiske årstidene, noe som viser til hvor godt det samiske er forankret i arbeidet deres. Først og fremst er det samiske åtteårstidshjulet ifølge Helander et godt grunnlag for å arbeide med naturen og naturressurser, som igjen har en viktig betydning for den samiske kulturen (Helander, 2021, s. 184).

Ryen og Simonsen viser til ni myter om flerspråklighet og en av disse er at språk må holdes atskilt, og at man bør forholde seg til en én person - ett språk-strategi (Ryen & Simonsen, 2015, s. 200). Dette viser trekk fra den fornorskningspolitikken som ble ført overfor den samiske befolkningen. I følge Sand skulle samiske barn lære norsk, samtidig som det skulle skapes negative holdninger knyttet til samisk språk og kultur (Sand, 2020, s. 63). Barna skulle lære det norske språket og gjøres lik de norske barna, og i en periode ble det samiske språket kun tillatt som et hjelpespråk for at de skulle lære norsk (Johnsen-Swart, 2021, s. 41-42). Nå i nyere tid er det tydelige krav og rettigheter som er presisert i rammeplanen

overfor samiske barn. Samisk språk skal synliggjøres og de skal få møte samisk språk (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 24-25).

Den samiske befolkningen har etter om lag 100 år med forforskning fått særlige rettigheter, og ifølge Sand er den norske staten forpliktet til blant annet å bevare og utvikle samene sitt språk (Sand, 2020, s. 38). Samiske barns rettigheter har fått en tydeligere plass i rammeplanen, noe som er viktig for arbeidet med samisk kultur. Ryen og Simonsen peker på at innputt av både norsk og samisk er viktig for å støtte minoritetsspråket (Ryen & Simonsen, 2015, s. 201). Dette viser til hvor viktig plass det samiske språket bør ha i barnehagen, og at det bør synliggjøres. Forutsetningene må ligge til rette, og kunnskap og kompetanse om samisk språk og kultur er et godt utgangspunkt for å kunne bruke dette i barnehagehverdagen. Dette er noe som kommer godt frem i funnene hos den samiske avdelingen.

4.3 FUNN 3 - Ønsket praksis

“Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 9).

Noe av det som går igjen hos alle tre informantene er at de ønsker å oppnå forståelse, samt kunnskap rundt samisk kultur og tradisjoner. Informant 2 mener at samisk kultur er viktig for deres område, og at samer gjennom årene har fått en dårlig behandling. Dette mener jeg er viktig å ha i bakhodet når man skal formidle om samisk kultur, språk og tradisjoner i barnehagen, at slik det er i dag har det ikke alltid vært, og selv om mye er bra i dag er det flere samer som opplever fordommer og diskriminering som en ettervirkning av forforskningen. Informant 1 sier noe om viktigheten av å synliggjøre samisk kultur utenom 6.februar, og at det kan bidra til en dypere forståelse, og at hvis man googler samisk kultur så kommer oftest kofte, rein og lavvo opp, noe som kan være med å bidra til fordommer, stereotypier og rasisme.

Storjord, Hætta og Eira presiserer at det er viktig at de som jobber i barnehagen har kunnskap om et bredere perspektiv knyttet til samisk kultur og identitet, da det er viktig for arbeidet med å motvirke fordommer og stereotypiske holdninger. (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 103). Her vil jeg trekke inn et av funnene der to av informantene forteller at ved å synliggjøre samisk kultur i barnehagen så ønsker de å motvirke fordommer, stereotypier og rasisme, ved

at barna får kjennskap og erfaringer knyttet til samisk kultur, tradisjoner og språk. Informant 1 uttrykker overfor de samiske barna i barnehagen, at de skal få kjenne på at de er en del av et fellesskap og at det skal være greit å være same. Selv om vi lever i et samfunn preget av mangfold, så finnes det ettervirkninger av den fornorskningen som samene ble utsatt for, og ifølge Bientie så finnes det fortsatt fordommer, fremmedfrykt og diskriminering knyttet til den samiske befolkningen og kulturen også i dag (Bientie, 2021, s. 161).

For å drøfte funnene for hva informantene ønsker å oppnå i arbeidet med samisk kultur er det spesielt to begrep som trekkes frem, kunnskap og forståelse. Vi lever i dag i et mangfoldig og flerkulturelt samfunn, der synliggjøring av mangfold er et viktig arbeid i barnehagen.

Thoresen og Winje beskriver mangfold hvor vi må respektere ulikheter og verdsette forskjeller (Thoresen & Winje, 2017, s. 56). På en annen side så har ikke alltid samisk kultur og samer blitt anerkjent, men det har i lang tid vært forbundet med skam og uvitenhet. For øvrig skjedde det en endring i de oppfatningene og holdningene som var rettet mot den samiske befolkningen, da Alta-saken oppsto. Johnsen-Swart peker på at den politiske konflikten var et vendepunkt for samiske rettigheter, og samene ble anerkjent som urfolk (Johnsen-Swart, 2021, s. 53-54). Dette er noe som har hatt påvirkning på samiske rettigheter frem til den dag i dag.

Funnene viser at man i dag ønsker å forhindre den undertrykkingen som samene ble utsatt for. Dette er ifølge Bientie noe man kan bidra til å gjøre ved at man gir barna kjennskap til hele mangfoldet i den samiske kulturen, og det kan gi mer kunnskap og minske fordommer (Bientie, 2021, s. 162). På en slik måte kan man være med å forebygge mot diskriminering, rasisme og man kan bidra til kunnskap om og respekt overfor det samiske mangfoldet. Funn fra informant 1 viser også til en kritisk refleksjon knyttet til å markere en dag eller en uke i løpet av hele året, og at dette ikke bidrar til en dybdeforståelse, men fordommer og stereotypiske holdninger. Sand peker på at de som underviser i barnehagelærerutdanningen mangler kompetanse når det kommer til samiske barns rettigheter, samt at det trengs et større behov og plass for relevant pensumlitteratur knyttet til dette temaet (Sand, 2020, s. 39).

Med andre ord kan det virke som at mangel på kunnskap kan være en bidragsyter til at man enda har fordommer og stereotypiske oppfatninger om samisk kultur enda den dag i dag. Videre beskriver Sand en såkalt suksessfaktor for å arbeide med samisk som tema, nettopp kunnskap og forståelse (Sand, 2020, s. 78). Likevel ser man at det er en stor bevissthet og

forståelse blant informantene, som viser at dette er noe de ønsker å oppnå i deres arbeid med å synliggjøre samisk kultur. Kunnskap og forståelse er ikke bare viktig med tanke på å gi økt kunnskap og bevissthet rundt hva samisk kultur og identitet er, men handler også om å forstå samisk historie og hvordan historiske hendelser som fornuksningspolitikken, har påvirket samisk identitet, kultur, språk og tradisjoner frem til den dag i dag. Dessuten er mangel eller fravær av kunnskap om det samiske ifølge Johnsen-Swart noe som holder fordommer og uvitenhet gående (Johnsen-Swart, 2021, s. 73). Dette betyr at personalet i barnehagen har et valg og et ansvar om å fremme og formidle kunnskap om samisk kultur, språk og identitet.

4.4 OPPSUMMERENDE REFLEKSJONER - Hvordan synliggjøres samisk kultur?

Ifølge Fønnebø, Johnsen-Swart og Jernberg så har barnehagene i Norge et viktig ansvar med tanke på å formidle om det samiske mangfoldet, dette for å bidra til å unngå eksotifisering og stigmatiserende holdninger (Fønnebø, Johnsen-Swart & Jernberg, 2021, s. 13).

Det er tydelig at de informantene jeg intervjuet er bevisste på hvorfor det er viktig å synliggjøre samisk kultur, og at dette er noe de arbeider med i barnehagen, tross for ulike forutsetninger, arbeidsmåter og kompetanse. Hos både informant 2 og 3 bruker de den samiske uken til å vise frem tradisjonelle sider ved den samiske kulturen, blant annet ved å sette opp lavvo, vise frem koster, kaste lasso på selvlaget rein. I forhold til å synliggjøre samisk språk går Blime-sangen igjen hos informant 2 og 3, samt joik og annen samisk musikk. Hos informant 1 bruker de også sanger og sangkort, samtidig som de bruker samiske eventyr, bøker, leker (Stallo), og dermed ser man at språk er noe de legger vekt på i hverdagen. I tillegg er naturen en viktig del i deres arbeid med samisk, hvordan man skal bruke og ferdes i naturen. Med tanke på formingsaktiviteter så ser jeg at alle tre informantene arbeider med dette, blant annet ved å fargelegge det samiske flagget, flette bånd av de samiske fargene, i tillegg til at informant 1 forteller at de tar i bruk duodji sammen med barna. De trekker også frem alle tre at de er opptatt å vise barna de samiske mattradisjonene, her er det reinkjøtt, bidos og gahkko som særlig blir trekt frem.

Disse funnene kan forstås på flere måter da det ser ut til at alle tre informantene arbeider på forskjellige måter for å synliggjøre samisk kultur i barnehagen. Imidlertid må man ta i betraktning at alle disse tre informantene har ulike forutsetninger, kompetanse og ressurser for å arbeide med samisk som tema i barnehagen. Funnene viser også til forskjeller ved

barnas bakgrunn, da det er bare informant 1 som har samiske barn i barnegruppa. Det er store forskjeller på samiske barnehager og samiske avdelinger sammenlignet med norske barnehager, og her peker Nutti på at samiske barnehager og avdelinger muligens har et større fokus på det samiske innholdet og språket, samt samiske barns rettigheter (Nutti, 2021, s. 28). Dette er i samsvar med de funnene jeg har gjort, ved at man ser tydelige forskjeller i arbeidsmåte og innhold knyttet til samisk som tema hos de tre ulike barnehagene.

Videre hvis man ser på utviklingen som har skjedd i den samiske kulturen, så kan man si at det har skjedd det Larsen og Slåtten beskriver som en kulturell frisetting (Larsen & Slåtten, 2019, s. 123). De urgamle tradisjonene som spilte en viktig rolle for samiske tradisjoner og kulturer tidligere, er ikke nødvendigvis like førende nå i dag. Bysamen som bor i Oslo kan leve et helt annet liv enn for eksempel en same som lever av reindrift i Kautokeino, men begge to identifiserer seg som same. På en annen side så står visse verdier fortsatt sterkt i det samiske miljøet, og her peker Sand på selvstendighet, individualisme og det å kunne ta egne valg (Sand, 2020, s. 54). Samisk kultur har blitt gjenreist og mer modernisert, og de urgamle tradisjonene møter en ny kulturskaping. Dette viser at det finnes flere sider ved det samiske mangfoldet og mange ulike samiske identiteter.

Likevel hos både informant 2 og 3 kan man se at det er spesielt den tradisjonelle siden ved samisk kultur og tradisjoner som blir trekt frem. Dette er igjen en viktig del av samisk kultur, og er gjerne det som sees på som en stor del av kulturarven. I følge Storjord, Hætta og Eira er det i dag mange ulike måter å vise sin samiske identitet på (Storjord, Hætta & Eira, 2019, s. 103). Hos informant 1 kan det virke som at de går mer i dybden, at de ikke kun trekker frem det særegne i kulturen. Her legger de vekt på naturen, samisk språk og blant annet samiske eventyr, bøker og leker. Samtidig må man se på det at alle de tre informantene/barnehagene jeg har intervjuet, har ulike forutsetninger, ressurser og kompetanse når det gjelder å synliggjøre samisk kultur, språk og tradisjoner, både rundt samefolkets dag og gjennom resten av barnehageåret.

5.0 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE TANKER

I denne oppgaven har jeg fått et nærmere innblikk i hvordan samisk kultur kan synliggjøres i barnehagen. Dette har vært et lærerikt og spennende tema å undersøke, og jeg har gjennom intervjuene fått flere interessante og aktuelle funn som jeg har analysert og drøftet. I tillegg har jeg også fått et innblikk i hva som ligger i de mulighetene og utfordringene ved å arbeide med samisk som tema i barnehagen. Det er spesielt to av funnene som kommer tydelig frem, og det er at de synliggjør samisk kultur ved å markere en hel samisk uke og at de synliggjør samisk kultur gjennom hele barnehageåret. Det virker å være store forskjeller på barnehager uten samiske barn og barnehager med samiske barn, og at dette er noe som gir ulike forutsetninger, muligheter og utfordringer i arbeidet med samisk kultur.

Et annet funn er at elementer som kofte, rein og lavvo gjerne blir brukt for å synliggjøre samisk kultur og tradisjoner. Det virker å være forskjeller på hvordan den samiske avdelingen arbeider for å få frem det samiske, i forhold til de to andre barnehagene uten samiske barn. Det samiske innholdet hos den samiske avdelingen er mer integrert i hverdagen og i hverdagslige situasjoner, og samisk språk virker å ha en viktig plass i deres arbeid. De to barnehagene uten samiske barn trekker frem viktige elementer fra den samiske kulturarven, og de virker å ha et fokus på å synliggjøre mangfold og ulike kulturer. Samtidig trekkes det også frem utfordringer og konsekvenser av det å synliggjøre kun samefolkets dag eller uke, og at en slik markering kan føre til blant annet eksotifisering av samisk kultur.

I denne studien har jeg også trukket inn hendelser fra samisk historie, og prøvd å se dette i sammenheng med hvordan man skal støtte opp og gjenreise en kultur. Det å bidra til anerkjennelse, respekt, forståelse og kunnskap kommer tydelig frem, og de ønsker å arbeide for å unngå fordommer, stereotypiske holdninger, diskriminering og rasisme. Dette er noe jeg ser på som et viktig mål i arbeidet med samisk, samt det å skape et fellesskap overfor det samiske mangfoldet.

I dag er det tydelige krav og mål for samiske barnehager og samiske avdelinger som står presisert i rammeplanen, noe som gjør at samiske barns rettigheter har fått en større plass i barnehagen. Samtidig er det andre krav for barn med norsk bakgrunn, men likevel presiseres viktigheten av at også de får kjennskap til Norges urbefolkning. I tillegg kommer kunnskap frem som et nøkkelbegrep i de ulike funnene. Det vil si å ha kunnskap om samisk kultur og hele det samiske mangfoldet i sin helhet. Det kommer frem i oppgaven at den utviklingen

som samisk kultur har hatt og fortsatt har, virker å ha utviklet seg til en nyere og mer modernisert kultur, altså at det har skjedd en kulturell frisetting i det samiske samfunnet. Dette gjør at den tradisjonelle samiske kulturen og tradisjonene møter en ny kulturskaping og en ny identitet som igjen er viktig at personalet i barnehagen har kunnskap om og forståelse for.

Når det kommer til hvordan man kan synliggjøre samisk kultur i barnehagen så har jeg ikke et fasitsvar, da det finnes flere muligheter, men også utfordringer med å arbeide med samisk som tema. Ut ifra de funnene jeg har gjort så ser jeg at en helhetlig tilnærming til samisk kultur kan være en fin måte å få i gang arbeidet på. Det vil si at man for eksempel tar i bruk samiske håndverkstradisjoner, konkreter, mattradisjoner, fortellinger og bøker, leker, samt det samiske språket. Samtidig vil det å formidle om samisk identitet og kulturens utvikling også være en fin måte å få frem flere sider av hele det samiske mangfoldet, enn kun den særegne siden med rein, lavvo og kofte. Språket er også en viktig markør i arbeidet med samisk, til tross for at man ikke er samiskspråklig selv så finnes det blant annet sanger, rim, regler, eventyr, samt bøker som er oversatt på både norsk og samisk. Samtidig tror jeg at for å synliggjøre samisk kultur i barnehagen så bør det få en større plass i barnehagen, og det må være en mer naturlig og integrert del av hverdagen og innholdet i barnehagen. Når det er sagt så gjelder dette alle kulturer og hele det mangfoldet som er representert i barnehagen og i vårt flerkulturelle samfunn. Dette også fordi man skal unngå å bidra til at samisk kultur kun er noe spennende og eksotisk, samt for å gi barn i barnehagen kjennskap til flere sider av samisk kultur, språk og tradisjoner.

6.0 LITTERATURLISTE

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2018). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*.

Cappelen Damm Akademisk.

Bientie, M. K. L. (2021). Hvordan komme i gang med samiske temaer i barnehagens

hverdag. I B. Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart & U. Jernberg (Red.), *Samiske stemmer i barnehagen* (s. 160-171). Cappelen Damm Akademisk.

Carson, N. & Birkeland, Å. (2019). *Veiledning for barnehagelærere* (4.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Dalen, M. (2019). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming* (2.utg.).

Universitetsforlaget.

Fønnebø, B., Johnsen-Swart, A. L. & Jernberg, U. (2021). *Samiske stemmer i barnehagen*.

Cappelen Damm Akademisk.

Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2006). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Cappelen Akademisk Forlag.

Helander, M. (2021). De åtte samiske årstidene og fortellerteknikk i barnehagen. I B.

Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart & U. Jernberg (Red.), *Samiske stemmer i barnehagen* (s. 184-199). Cappelen Damm Akademisk.

Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling - muntlig og skriftlig* (4.utg.). Universitetsforlaget.

Johnsen-Swart, A. L. (2021). Samisk kultur og historie - mangefasettert og kompleks. I B.

Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart & U. Jernberg (Red.), *Samiske stemmer i barnehagen* (s. 34-59). Cappelen Damm Akademisk.

Johnsen-Swart, A. L. (2021). Kultursensitivitet og blikket som vi møter hverandre med. I B.

Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart & U. Jernberg (Red.), *Samiske stemmer i barnehagen* (s. 60-75). Cappelen Damm Akademisk.

- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst - samfunnsfag for barnehagelærere* (5.utg.). Fagbokforlaget.
- Nutti, L. A. (2021). Med rett til et samisk innhold i barnehagen. I B. Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart & U. Jernberg (Red.), *Samiske stemmer i barnehagen* (s. 20-33). Cappelen Damm Akademisk.
- Ryen, E., & Simonsen, H. G. (2015). Tidlig flerspråklighet - myter og realiteter. *NOA - Norsk Som andrespråk*, 30(1-2), 200-201. Hentet fra <https://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1188>
- Sand, S. (2020). *Ulikhet og fellesskap - Flerkulturell pedagogikk i barnehagen* (4.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Spernes, K. & Hatlem, M. (2017). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse - teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal Akademisk.
- Storjord, M. H., Hætta, A. K. S. & Eira, A. M. J. (2019). Samisk barnekultur - Kulturarbeid i samiske barnehager: formidling, lek, tradisjonsfornyelse. I H. Jæger & J. K. Torgersen (Red.), *Barnekultur* (s. 89-106). Cappelen Damm Akademisk.
- Thoresen, I. T. & Winje, G. (2017). *Religioner, mangfold og etikk i barnehagen* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Utsi, P. & Utsi, I. (1980). *Giela Gielain: divttat/dikter*. Luleå Alltryck AB.

7.0 VEDLEGG

7.1 INFORMASJONS- OG SAMTYKKESKJEMA

Vil du delta i forskningsprosjektet

På hvilken måte blir samisk kultur synliggjort i barnehagen i dag, med utgangspunkt i 3 ulike barnehager i Midt-Norge?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan samisk kultur blir synliggjort i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er en 3.års student ved Dronning Mauds Minne høyskole, og skal nå i gang med å skrive en bacheloroppgave. Temaet for bacheloroppgaven er samisk kultur i barnehagen, og jeg ønsker å undersøke på hvilken måte samisk kultur og språk blir synliggjort/markert i barnehagen i dag. Dette er et tema jeg er nysgjerrig på, og ønsker å vite mer om hvordan ansatte i barnehagen jobber med samisk som tema.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høyskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at jeg kan gjennomføre et intervju. Intervjuet vil ha et omfang på ca. 30-45 min. Jeg stiller spørsmål fra en intervjuguide jeg har laget. Intervjuguiden vil bli tilsendt i forkant av intervjuet. I intervjuet vil jeg stille spørsmål

knyttet til hvordan dere synliggjør/markerer samisk kultur i barnehagen, samt litt om hva dere gjør i arbeidet med samisk kultur. Jeg vil ta notater underveis i intervjuet, samt notere for hånd det som blir sagt i intervjuet. Alle opplysninger blir anonymisert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet.

Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn, samt navn på barnehage anonymiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 29.04.2022. All materiale skal slettes ved prosjektslutt.

Med vennlig hilsen

Sigrid Feragen Romundstad

Prosjektansvarlig

Student

(Forsker/veileder)

Cecilie Dyrkorn Fodstad

Sigrid Feragen Romundstad

cfo@dmmh.no

Marit Kanstad

mka@dmmh.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *På hvilken måte blir samisk kultur synliggjort i barnehagen i dag, med utgangspunkt i 3 ulike barnehager i Midt-Norge?* Jeg samtykker til:

å delta i kvalitativ forskningsmetode - intervju.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

7.2 INTERVJUGUIDE

Intervjuguide til pedagogisk leder

1. Hvordan synliggjør/markerer dere samisk kultur i barnehagen?
 - a. Bruker dere digitale verktøy i arbeidet med samisk kultur? Hvis ja, hva?
 - b. Bruker dere bøker/bildebøker i arbeidet med samisk kultur? Hvis ja, hvilke?
 - c. Bruker dere musikk, dans, instrumenter eller annet i arbeidet med samisk kultur? Hvis ja, hva?
 - d. Bruker dere formingsaktiviteter i arbeidet med samisk kultur? Hvis ja, hva?
2. Hva ønsker dere å oppnå med arbeidet dere gjør, knyttet til samisk kultur?
3. Hva legger dere mest vekt på ved den samiske kulturen?
4. Hvordan markerer dere 6.februar - Samefolkets dag?
5. Arbeider dere med samisk kultur, språk, tradisjoner utenom 6.februar? Hvis ikke, hvorfor?
6. Mener du det er viktig å synliggjøre samisk kultur utenom 6.februar? Hvorfor?
7. Har personalet kompetanse om samisk språk og kultur som er i tråd med forventningene i rammeplanen?
8. Står det noe om deres arbeid med samisk kultur i årsplanen?
9. Har dere noe samarbeid med foreldre når det gjelder dette området?
10. Legger dere til rette for barns medvirkning i arbeidet med samisk kultur?
11. Er det noe dere kan gjøre annerledes? Gjøre mer av? Gjøre mindre av?